

Оглядаємося на життя Надії Михайлівни і спадають на думку слова Матері Терези: «Я не одержала нічого з того, що ХОТИЛА, — я одержала все, що мені було ПОТРІБНЕ! Бог почув мої молитви». Її молитви теж були почуті Богом. Інакше просто не могло бути, бо були ті молитви завжди щирі і виповнісні болем за цілий світ, який так любила Надія—Віра Сухолитка.

«ВОТ И ВСЕ ОБО МНЕ...»

Статья посвящена 80-летию со дня рождения Надежды-Веры Михайловны Сухолитки, что некоторое время выполняла обязанности декана инженерно-экономического факультета Украинского полиграфического института им. Ивана Федорова

«HERE AND ALL ABOUT ME...»

The article is devoted 80-richchyu from the day of birth of Nadiya-Vera Mykhajlo Sukholitki that executed some time duties of dean engineer-economic to the faculty of the Ukrainian polydiene institute the name of Ivan Fedorova.

Стаття надійшла 02.02.2011

УДК 655:006:03

О. В. Мельников

Українська академія друкарства

БІЛА КНИГА УКРАЇНСЬКОГО КНИГОВИДАННЯ

Рецензія присвячена книзі О. В. Афоніна та М. І. Сенченка «Українська книга в контексті світового книговидання», що була видана Книжковою палатою України ім. Івана Федорова у 2009 році.

Книговидання, книжкова торгівля, книга

Афонін О. В. Українська книга в контексті світового книговидання [Текст] / О. В. Афонін, М. І. Сенченко. — К. : Кн. палата України, 2009. — 277 с. — 500 пр. — isbn 978-966-647-157-7.

Ще минулого року придбав книгу О. В. Афоніна та М. І. Сенченка «Українська книга в контексті світового книговидання» і, чесно кажучи, не мав можливості докладно ознайомитися з нею одразу. Пам'ятаю тільки перше враження — привернув увагу великий обсяг фактів і статистичної інформації, наведеної у

виданні. Через деякий час, зміг уважно прочитати книгу. Виникло бажання написати про свої враження від прочитаного.

Ті, хто цікавляться проблемами вітчизняного книговидання добре знають авторів дослідження — членів колегії Державного комітету телебачення і радіомовлення України: *Олександра Васильовича Афоніна* — президента Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів (УАВК), *Миколу Івановича Сенченка* — директора Державної наукової установи «Книжкова палата України ім. Івана Федорова», доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України.

Більшість людей обирає книгу за назвою чи автором, якщо їх не цікавить щось конкретне. Я не виняток із загальних правил: з публікаціями Миколи Сенченка та Олександра Афоніна зазвичай ознайомлююся насамперед, якщо вони потрапляють мені до рук чи на очі. Адже їхні статті та книги завжди цікаві й змістовні за проблемами, що в них порушуються, та фактажем, який ліг в основу. Звичайно, був би не ширим, якщо б сказав, що з усіма думками авторів погоджуюся, але нова інформація це завжди пожива для розуму та привід для роздумів.

Рецензоване видання складається зі вступу, трьох розділів, післямови та додаткової інформації. Його розділи присвячені пріоритетам української влади щодо книги (розділ «Влада і книга: український варіант»), книзі й прогресу світової культури сьогодні (розділ «Світове книговидання і влада»), книговиданню в Україні за часів Радянської влади та в роки незалежності (розділ «Українське книговидання»), у додатковій інформації наведено загальні відомості про Книжкову палату України ім. Івана Федорова і Українську асоціацію видавців та книгорозповсюджувачів.

У наш час — уявної всюдозволеності та відсутності всіх і всіляких заборон, безлічі інформації про все — ми постійно стикаємося з відсутністю достовірної інформації з того чи іншого питання. Окрім того, не завжди знайшовши потрібну інформацію, ми можемо проаналізувати її та дійти правильних висновків. Сьогодні знайдеться не так багато видань, в яких би ґрунтовно аналізувався нинішній стан українського книговидання: більшість авторів обмежується загальними міркуваннями про його теперішній злидений стан. Автори ж рецензованого видання «спробували... подати перебіг подій навколо української книги в їхній чіткій хронології з висвітленням ролі кожного з тих політиків, хто, перебуваючи на владному олімпі, або сприяв її розвитку, або намагався зупинити цей процес. Крім того, зроблена спроба показати, як виглядає нині вітчизняна видавнича справа у контексті світового та європейського книговидання» (с. 5).

У *першому розділі* книги автори виокремлюють три періоди історії «багатостраждальної української книги часів незалежності»: несвідомої підтримки (1991–1995); свідомого знищення (1996–1999); ілюзії підтримки (2000–2009). «Кожен з цих періодів, — на думку авторів книги, — має свої ознаки і характеризується певним переліком дій влади щодо національної книги.

Перший — позначився хаосом у національному законодавстві, зокрема податковому, масовою ейфорією серед політиків та економістів, які вважали, що ринкова стихія сама, без залучення регулюючих важелів держави, вирішить болючі питання доби становлення національної економіки. Владні рішення стосовно книги, що приймалися в цей час і мали негативні наслідки, були, швидше, результатом дилетантизму, ніж свідомих дій. Другий — це період ігнорування українською владою загроз, викликаних стрімким нарощуванням російськими видавництвами обсягів випуску книг у зв'язку з набуттям чинності Закону Російської Федерації «О государственной поддержке книгоиздательского дела и прессы в Российской Федерации» та зростанням обсягів їхнього імпортування в Україну. (...) Третій — це коли влада під тиском громадської думки і у власних політичних інтересах почала декларувати свої наміри щодо підтримки української книги і навіть виконувати окремі з них, однак без системи і без аналізу ефективності реалізації цих намірів, тим самим демонструючи свою фактичну індиферентність до національної книги як такої» (с. 7–8).

Цікавими є приклади, якими автори ілюструють перелічені періоди. **Перший період** характеризувався тим, що на рубежі 80–90 рр. ХХ ст. офіційна ціна на звичайну книгу в палітурці в магазинах становила майже 1–3 крб. Для порівняння: один літр бензину коштував менше 40 коп, пляшка пива — близько 40 коп, батон хліба — приблизно 20 коп. Водночас ціна тих самих книг «з-під прилавка» і на «чорному ринку» була вищою — у середньому 10–15 крб, досягаючи 50 крб. Вартість альбомної кольорової продукції була вдвічі, а то і втричі вища. Середній наклад комерційних видань становив близько 100 тис. примірників. Ліквідність продукції — стовідсоткова (с. 9). Далі автори зазначають, що вже в 1993–1995 рр. видавниче співтовариство сформувалося настільки, що з'явилася потреба впорядкувати «правила гри». Тоді й почали формуватись асоціації книговидавців, книгорозповсюджувачів, засобів масової інформації тощо... *Співіснування залишків радянської видавничої системи, що ототожнюється з державними видавництвами, і нового книговидання тривало недовго.* Так, якщо в 1991 р. питома вага державних видавництв у загальному книжковому випуску в країні становила за кількістю назв 52 %, а за тиражами — 80, то вже в 1993-му ці показники досягли, відповідно, 31 і 60, а в 1997-му — 15 і 24, а в рейтингах видавництв-лідерів 1997 р. приватні видавництва займали понад половину списку. Наприкінці 1998 р. державна видавнича система України фактично відійшла на задній план, відіграючи надалі лише другорядні ролі. Особлива ситуація склалася в поліграфічній галузі. Більшість підприємств зберегла державну форму власності. Проте частина з них була приватизована, і вони стали акціонерними товариствами. Таким чином, починаючи з 1994–1995 рр., ситуацію на книжковому ринку стали визначати приватні видавництва. За дуже короткий термін видавнича справа в Україні перейшла на ринковий шлях розвитку (с. 11).

Другий етап добре характеризують нижченаведені авторами цифри. Так, у 1996 р. порівняно з 1990-м випуск книг в Україні зменшився: за кількістю

назв — на 30 % (в абсолютних цифрах — 6074 назви); за тиражами — у 3,5 раза (51 млн 777 тис. прим.). Тобто минулого (1996-го — авт.) року на кожного громадянина України було видано менше однієї книги... У 1996 р. за назвами в Чехії вийшло 10 244 книги, Польщі — 14 104, Німеччині — 74 174, Франції — 46 560, Англії — 101 504, Росії — 31 700. На одного громадянина в Чехії припадає 5,6 книги, Польщі — 3, Німеччині — 12, Росії — 3,2 книги. Можливо, для когось це буде непоказово. Тоді ще одна цифра: в Анголі, яка перебуває в стані перманентної громадянської війни, видано по 2 книги на душу населення. Хоча читати там вміє лише одна людина з трьох (с. 16–17).

Третій період найкраще ілюструє історія про введення квот на імпортовану книгу. Хронологію цих подій автори докладно наводять на 67–76 сторінках. Зуцинимосся на найцікавіших моментах цієї захоплюючої історії. «Щодо захисту українського ринку від надлишкового імпорту книги пропонувалося введення квот (кількісних обмежень) на ввезення книжкових видань — загальна кількість не повинна бути більшою за 20 млн прим. на рік. А з метою збільшення частки україномовної книги в загальному щорічному обсязі доробку українських видавництва їх зобов'язували забезпечити (!), щоб частка випуску та розповсюдження української версії від загального накладу кожного видання становила, починаючи з 1 січня 2007 року, не менше ніж 60 відсотків, а з 1 січня 2010 року — не менше ніж 70 відсотків. (...) У пояснювальній записці, яку вони (розробники документа — авт.) додали до проекту постанови (Кабінету Міністрів України — авт.), зазначалося, що в Україну щорічно завозиться близько 75 млн прим. книг, хоча звідки взята така кількість, не зазначалося. Отже, на їхню думку, обмеження ввезення готових книг до 20 млн прим. (механізми, яким чином це можна зробити, теж не пропонувалися) і введення обов'язковості видання «частки накладу кожної книги» українською мовою сприятиме: активізації українських видавництв на нарощування обсягів випуску книг власного виробництва; вивільненню торговельних площ, зайнятих нині російськими та іншомовними книгами, під українські та україномовні видання; активнішій популяризації серед населення України книг вітчизняного виробництва, а також (завдяки відсутності імпортних видань) їх швидкому продажу; досягненню кількісної переваги україномовної книги над іншомовною на власному ринку; захисту українського споживача від впливу російської «попсової» літератури. На перший погляд, мета й завдання чудові. Можна сказати, це «рожева мрія» українських видавців» (с. 69–70).

Далі автори наводять думки щодо цієї постанови, найцікавіші з яких варто розглянути докладніше: «Як свідчать дані спостережень УАВК за українським книжковим ринком, кількість примірників, що завозилися за останні два-три роки в Україну з-за кордону (переважно з Росії) становить щорічно 120–130 млн прим. Споживання цього виду продукції в Україні за останні роки мало позитивну динаміку й, за опосередкованими оцінками, сягнуло близько 3,4 книги на душу населення. Частка, яка з цього обсягу щорічно задовольнялася завдяки українським видавництвам, становила лише

0,5–0,6 книги (без шкільних підручників, які мають обмежену аудиторію) на душу населення. (...) Безперечно, значна частка імпортованих книг — це література розважального характеру. Проте, крім неї, до нас надходить великий обсяг книг, що представляють сучасну науку, техніку й технології, твори світових літературних зірок, усе те, чого Україна сьогодні у власному доробку не має. За таких обставин механічне обмеження ввезення духовного, мистецького, інтелектуального продукту, яким є книга, більш ніж у п'ять разів миттєво позначиться на інтелектуальному, освітньому й культурному рівні суспільства, який і так, за оцінками фахівців з різних суспільних і господарчих сфер, має стійку тенденцію до зниження» (с. 70–71). «Звідси випливає, що введення в дію запропонованої постанови в частині квотування рівнозначно до обрізування гілки, на якій тримається нині інтелектуальний і освітній потенціал України» (с. 71).

«Запропонована у 20 млн прим. квота, вірогідно буде поділена між чотирма-п'ятьма гравцями на ринку, такими, як російські видавництва «АСТ», «Зксмо», «Олма-Пресс» та іншими, кожне з яких за накладом щороку видає книг більше, ніж усі українські видавництва разом. І зрозуміло, що в межах квоти вони повезуть не інтелектуальну, наукову, технічну та іншу літературу так званої високої полиці, оскільки ця література значно дорожча й має вужче споживацьке коло, а масову, оскільки вона розкупується всюди. «Високочола» ж книга, уже недешева сама по собі, ще більшою мірою стане контрабандним продуктом, а отже, ще дорожчою й менш доступною для наших громадян» (с. 71).

«Український видавець порівняно зі своїм російським чи європейським колегою виглядає жабраком. Відсутність систем книгорозповсюдження, тривалий термін реалізації власного доробку, а відповідно й повернення обігових коштів, незмога кредитувати свої видавничі проекти під пристойний відсоток і сплачувати авторам гідний гонорар — усе це робить нереальним планування довгострокового видавничого тематичного плану і його виконання. Тобто український видавець працює на виживання та проїдання, а не на перспективу. За таких умов наївно розраховувати на те, що українські видавці без відповідного кредитного, організаційного, адміністративного сприяння держави зможуть найближчим часом закрити щорічно «прірву» розміром від 80 до 100 млн прим., різножанрової літератури, яка виникне через введення квоти. Адже це означає, що українські видавці мусять щороку десь вишукувати ще 1,5–1,7 млрд. грн. додатково до своїх фінансових ресурсів. Про автуру вже не йдеться, оскільки до 95 тис. назв книг, які виходять у Росії щорік, нам, мабуть, не дістатися ніколи» (с. 72).

«Важко уявити рівень збільшення контрабандних поставок в Україну книг із ближнього зарубіжжя, а відповідно й зростання корупції в митних та прикордонних структурах, збільшення хабарів державним службовцям, які регулюватимуть книжкові напрями та потоки. І все це сплачуватиметься за рахунок українських читачів і споживачів, які просто будуть змушені купувати

контрабандні книги, що значно подорожчають через додаткові корупційні накрутки. Можливий й інший варіант розвитку подій, коли російські видавничі монстри, щоб не втратити український ринок, просто створять в Україні власні видавництва, «вкинуть» кошти й почнуть видавати та реалізовувати свої книги безпосередньо тут. У цьому випадку малопотужні національні видавництва дуже швидко зникнуть із книжкової карти України» (с. 72). Окрім усього запропонована «постанова в разі прийняття порушувала понад 20 законів України й міжнародних актів, підписаних нашою державою» (с. 72).

«Усі зазначені застереження стосуються лише першої частини проекту. Що ж до другої — норм видання українською мовою, то тут автори документа взагалі продемонстрували повне незнання технологічних особливостей підготовки та випуску книг. Неможливо забезпечити, щоби частина накладу друкувалась іншою мовою, оскільки редакційно-видавнича підготовка оригінал-макета, з якого друкуватиметься інша частина накладу, охоплює повний цикл робіт (за невеликим винятком), як і для будь-якого іншого видання. Постанова ж фактично змушувала видавництва замість одного видання випускати два різними мовами під однією назвою, що потребує збільшення витрат видавництва на підготовку однієї назви майже вдвічі. Отже, витрати держави, пов'язані з розвитком української та інших мов, цією постановою перекладалися на плечі видавців. Така, на перший погляд, дуже гарна постанова при детальнішому вивченні виявилася уже згаданими благими намірами» (с. 73).

Усі ці розлогі цитати були необхідні, щоб якомога краще змалювати ситуацію щодо однієї з найбільших новацій з регулювання вітчизняного книжкового ринку, що народилася у голові наших урядовців. Я дуже добре пам'ятаю виступ тодішнього віце-прем'єр-міністра з гуманітарних питань В. А. Кирилєнка на урочистому відкритті Форуму видавців у Львівській опері (здається, у 2005 чи 2006 році). Майже весь виступ він присвятив запропонованій ним постанові про квотування ввезення російської книги на територію України. Під час його виступу мене не полишала одна думка: а як же свобода вибору! Що читати, а що не читати? Що купувати, а що не купувати? Навіть мій власний життєвий досвід доводить: вимикаємо телєвізійні канали з мережі загальнонаціонального мовлення — на дахах будинків з'являються сателітарні антени; закриваємо газети — люди більше звертаються до Інтернету і так до безконечності.

Пригадую також, чим закінчилися податкові ціліги для книговиробників часів пізнього Л. Д. Кучми. На момент зміни в оподаткуванні імпортованих матеріалів в Україні існувало три виробники поліграфічних фарб: Львівський лакофарбовий завод, київська «Лакма», «Свема — ППП» у Шостці Сумської області. Відтак спочатку два перших, а потім і третє підприємство з цього списку відмовилося від випуску поліграфічних фарб. Відбулося це через те, що випускати вітчизняні фарби, які були такі самі або навіть дорожчі за імпортні, стало невигідно. Щось подібне відбулося й з вітчизняним поліграфічним машинобудуванням, хоча заради справедливості потрібно зазначити, що в нас

тривалий час випускалося виключно брошурувально-палітурне устаткування. На перший погляд нічого поганого не трапилося: з ринку зникли підприємства, які виробляли неконкурентоспроможну продукцію. Що поробиш — це ж ринок, — скажете Ви. Однак на цих підприємствах працювали громадяни України, що потім стали безробітними, — відповім Вам я. Але це так ліричний відступ!

Розповівши про перипетії сучасної української книги, автори переходять до аналізу світових тенденцій взаємовідносин влади і книговидавців (*другий розділ книги*). На с. 112–116 наведено цікаві дані зі статистики світового книговидання, на с. 116–125 охарактеризовано найбільші видавничі будинки світу. Окремо розглянуто книговидання в деяких країнах світу (с. 125–130) та в наших найближчих сусідів — Російській Федерації (с. 131–149) та Республіці Білорусії (с. 149–153).

Книжка містить також текст «Хартії книги» (с. 159–162), ухваленої Генеральною конференцією ЮНЕСКО у 1972 році. У ній висвітлено світовий досвід зсмин держави і книговидавців (с. 163–170): оподаткування, тарифи на пересилання друкованих видань, заохочення експорту. Окремий параграф присвячений канадському книговиданню (с. 171–176). Автори зупиняються і на проблемах ціноутворення на книги в різних країнах (с. 177–188).

Третій розділ книги присвячений українському книговиданню за останнє століття. Тут варто зауважити: книга, окрім підрядкових посилань, не містить зведеного списку використаної та рекомендованої літератури, що було б доречним у виданні, яке охоплює таке широке коло питань. Однак з тексту книги видно, що при її написанні використано статті О. В. Афоніна, які свого часу друкувалися в «Друкарстві» та «Віснику Книжкової палати», книгу М. І. Сенченка «Книгодрукування і мас-медіа Канади. Аналітичний огляд», збірник «Книга и книжное дело в Украинской ССР» у двох частинах, що готувався за його участі.

Параграф другого розділу «Книговидання в Україні за часів Радянської влади» містить багато цікавого статистичного матеріалу, достатньо лише перелічити назви таблиць: питома вага української книги в 1923–1930 рр. (с. 197); розподіл книжкової продукції УРСР за мовами видання (с. 199); видання в УРСР книг і брошур у 1970–1990 рр. (с. 207); видання в УРСР книг і брошур мовами народів СРСР і народів зарубіжних країн у 1918–1990 рр. (с. 208). Змістовно пов'язані між собою параграфи «Формування і розвиток системи книгорозповсюдження в Радянській Україні» (с. 209–217) та «Книжкова торгівля в Україні в роки незалежності» (с. 218–223).

Особливий інтерес викликає таблиця про випуск книг і брошур в УРСР у 1918–1990 рр. (с. 199–202). Звідси, наприклад, можна дізнатися, що середній тираж однієї книги і брошури в ці роки становив майже 15 тис. примірників. У 1927 р. на одного жителя республіки припадала одна книга чи брошура, у 1929-му — уже два видання, у 1930-му — понад три.

Про цю частину третього розділу автори влучно зазначили у післямові: «Значна частина тексту книги присвячена історії українського книгтворення

за радянської доби. Нам здається, що уважний читач після прочитання матеріалу погодиться з думкою авторів про те, що навіть від дуже складного і неоднозначно оцінюваного сучасниками нашого минулого не варто відмовлятися, а тим більше стверджувати, що нічого позитивного там не було. Ми, навпаки, вважаємо, що чимало дій, спрямованих радянською владою на розвиток видавничої справи в Україні, методів і способів, використаних для розповсюдження вітчизняної книги, а також велика повага до неї, яка активно виховувалась у тогочасних українців із використанням усіх можливих і доступних владі способів, заслуговує, з поправкою на сучасне інформаційне суспільство, на вивчення і запровадження» (с. 263–264).

Багато цікавої статистичної інформації, яка спонукає багато про що замислитися, містить параграф «Книговидання в Україні в роки незалежності». У ньому також є цікавий ілюстративний і статистичний матеріал, що стосується випуску книг та брошур за назвами і тиражами в 1991–2008 рр. (табл. на с. 226); розподілу випуску книг і брошур за тиражними групами у 2008 р. (табл. на с. 228); випуску книг і брошур за укрупненими тематичними розділами в 2008 р. (табл. на с. 229–230); випуску книг і брошур за цільовим призначенням у 2008 р. (табл. на с. 230–231); випуску дитячої літератури (табл. на с. 232), шкільних підручників (табл. на с. 235–236), книг і брошур (табл. на с. 236–237) мовами народів світу в 2007–2008 рр.; випуску навчальних і методичних видань у 1991–2008 рр. (табл. на с. 233); випуску підручників і посібників для загальноосвітньої школи (табл. на с. 234) та книг і брошур (табл. на с. 242–243) видавництвами та видавничими організаціями в 2007–2008 рр.; динаміки випуску видань українською та російською мовами за кількістю назв (рис. на с. 238) і тиражами (рис. на с. 239); випуску книг і брошур за територіальною ознакою в 2008 р. (табл. на с. 240–241).

Першу десятку найбільш видаваних в Україні авторів (за даними Книжкової палати України ім. Івана Федорова) варто навести тут (див. табл. на с. 244–245):

Автор художньої літератури	К-ть вид., од.	Загальний тир., тис. прим.	Автор дитячої літератури	К-ть вид., од.	Загальний тир., тис. прим.
Лондон Дж.	13	526,0	Брати Грім	13	58,0
Картленд Б.	11	355,0	Ролінг Дж.	9	54,6
Акунін Б.	20	200,0	Андерсен Г. К.	10	53,0
Шевченко Т. Г.	16	105,1	Шевчук Г. Я.	9	40,0
Толстой Л. М.	5	100,0	Ходос С. В.	8	40,0
Дюма О.	9	93,5	МакБірни А.	8	40,0
Українка Леся	16	71,0	Чуб П. В.	7	35,0
Пушкін О. С.	9	66,5	Вітчер Муні	6	32,0
Крісті А.	8	54,0	Чуковський К. І.	5	30,0
Іваничук Р. Г.	10	38,2	Гордієнко С. А.	11	15,0

Завершується третій розділ параграфами «Стандартизація» (с. 251–252), «Системи міжнародної стандартної нумерації видань» (с. 253–254), «Класифікаційні системи» (с. 254–255) та «Гіпотетична система книгорозповсюдження в Україні» (256–262).

Зазвичай насамкінець у рецензії прийнято писати: всі зауваження анітрохи не знижують цінності видання й не можуть зневілювати солідну роботу, виконану авторами книги. У конкретному випадку таких слів не потрібно. Хочеться навести дещо з авторської післямови до книги, тому що думки авторів співзвучні з моїми, а робота, яку вони виконали, викликає повагу та заслугу на шану: «Цю книгу... важко визначити за жанром. Це не посібник, не довідник і, мабуть, навіть не науково-популярна література. Це чесна хроніка подій, що відбувалися упродовж останніх шістнадцяти — вісімнадцяти років доби незалежної України, і стосувалися української книги. (...) І, як ви вже могли помітити, ця книга порівняльна, оскільки дає опис того, як в інших країнах світу влада ставиться до книги. Порівнюючи подану інформацію, читач має можливість визначити для себе, що є подібного і в чому різниця ставлення владних структур країн світу від ставлення української влади до власної книги і видавничої справи» (с. 263). Щодо жанру книги, то колись за кордоном, а потім й у нас видавалися збірники документів, свідчень очевидців з тих чи інших резонансних подій, що турбували громадську думку, які називалися «Білими книгами». У цьому сенсі книга О. В. Афоніна та М. І. Сенченка — це дійсно «Біла книга українського книговидання», адже це не просто «сухий» аналіз, а й розповіді очевидців, документи та факти з останніх десятиліть. Отож цю книгу варто прочитати кожному причетному до вітчизняного книговидання та книгорозповсюдження!

БЕЛАЯ КНИГА УКРАИНСКОГО КНИГОИЗДАНИЯ

Рецензия посвящена книге О. В. Афонина и М. И. Сенченка «Украинская книга в контексте мирового книгоиздания», что была выдана Книжной палатой Украины им. Ивана Федорова в 2009 году.

WHITE-BOOK OF UKRAINIAN KNIHOVIDANNYA

Review is devoted the book of O. V. Afonina and M. I. Senchenko the «Ukrainian book in the context of world knigovidannya», that was given out the Book chamber of Ukraine the name of Ivan Fedorova in 2009 year.

Стаття надійшла 13.04.2011

